

Sluttrapport: Universell IKT

1. Fakta om Ressursnettverket

Navn på nettverk: Universell IKT
Web adresse: <http://www.universell-ikt.no>
Prosjektansvarlig: Magne Lunde
Prosjektleder: Morten Tollefsen

Antall medlemmer

Universitet/høyskole: 4
Institutt: 1
Bedrifter: 10
Offentlig: 3
Organisasjoner: 2

2. Faglig fokus for nettverket

Ressursnettverket har jobbet bredt innen fagområdet IKT og universell utforming, der partnersnes kompetanseutveksling og samarbeid har ført til innovative: FoU-prosjekter, produkter og tjenester.

Universell IKT er et bredt og forholdsvis løst definert fagfelt. Dette er tilfelle til tross for at "universell utforming" benyttes om teknologi i Antidiskrimineringsloven og i andre offentlige dokumenter. Nettverkets initiale oppgave var derfor å forsøke å definere/avgrense hvordan universell utforming skal benyttes for teknologiområdet.

Ellers har det faglige fokuset i nettverket omhandlet ny teknologi og nye teknologitrender: web, åpen kildekode, hovedutfordringer innen teknologi og universell utforming osv. I tillegg til interne prosjektgruppemøter har vi løftet disse problemstillingene opp i forbindelse med både nasjonale og internasjonale seminarer. Den treårige prosjektperioden ble avsluttet med en internasjonal konferanse i Oslo: UniTech 2010. Det er mulig denne konferansen vil bli videreført.

3. Måloppnåelse

I all hovedsak har vi fulgt den initiale prosjektbeskrivelsen og gjennomført de aktivitetene som er beskrevet der. Vi hadde initielt planlagt å søke VERDIKT om minst ett prosjekt til, men dette måtte droppes blant annet pga. NFRs økonomiske situasjon. Totalt sett er vår vurdering at måloppnåelsen i prosjektet har vært god. Nedenfor følger en vurdering av hvert enkelt delmål.

Mål 1: Generere prosjekter

Følgende prosjekter er initiert av partnere i Universell IKT nettverket:

Prosjekt-tittel	Prosjekt-eier	Søknads-mottaker	Type søknad (eks IFU, BIP etc)	Prosjekt-størrelse – totalbudsjett	Sentrale partnere	Status
Utinn	MediaLT	IT Funk, Microsoft	Forprosj	739800	Nav SIKTE, div. brukerorg	Påbegynt
Pikt	MediaLT	IT Funk	Forprosj	590250	SIKTE, HiO, brukerorg	Påbegynt
TWP	MediaLT	IT Funk	Forprosj	696250	Delta-senteret, Miles, SIKTE	Påbegynt
MIKT	MediaLT	FAD, Deltasenteret, Dok.senteret, Kunnskapsdep, IT Funk	Hovedprosj	2138935	Delta-senteret, SIKTE, NTNU, Datakortet mfl.	Påbegynt
FriProg	MediaLT	FAD	Forprosjekt	250000	Trolltech, Handytech	Innvilget
Film mellom ørene	MediaLT	Norges forskningsråd	IT Funk	1207100	Norges Blindeforbund Norsk Filmstudio Produsentforeningen Mediehøgskolen Gimlekollen NRK	Innvilget
Projisert interaktiv PC-styrings pilotløsning	MediaLT	Norges forskningsråd	IT Funk	541700	Høgskolen i Oslo Høgskolen i akershus NAV Norges Parkinsonforbund Nasjonalt Kompetansesenter for bevegelsesforstyrrelser	Innvilget
Universal User Competence	MediaLT	Norges forskningsråd	IT Funk	504160	Deltasenteret DIFI Huseby Kompetansesenter Datakortet Norsk Forbund for Utviklingshemmede Norges Blindeforbund	Innvilget
Active Game Accessibility	Université Pierre et Marie Curie – Paris	EU	FP7-ICT-2009-4	2578015 Euro	Johannes Kepler Universität Linz Stichting Bartiméus Accessibility Loughborough University Fun World Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	Avslått

Fra bruker til nettvorger	MediaLT	Norges forskningsråd	Verdikt	20839712	Karde Norsk Regnesentral Deltasenteret Epinova KS Høgskolen I Oslo En rekke brukerorganisasjoner	Avslått, men vil trolig bli innvilget av IT Funk
Barnestemme	MediaLT	Norges forskningsråd	IT Funk	651840	Universitetet I Oslo Norsk Lyd- og blindeskriftsbibliotek Språkrådet Abilia Haukåsen skole	Innvilget
Lydstyring	MediaLt	Norges forskningsråd	IT Funk	641690	Universitetet i Oslo NAV SIKTE Sunnaas CP foreningen	Innvilget
Tynne klienter og arbeidsplasser for synshemmede	MediaLT	Norges forskningsråd	IT Funk	1 082 750	Høgskolen i Oslo Norges Blindeforbund NAV SIKTE IKT-Norge Microsoft Norge Huseby Kompetansesenter	Innvilget

Mål 2: Definere nasjonale forskningsutfordringer

I tillegg til at forskningsutfordringer er diskutert på nettverksmøtene, er det avholdt fem seminarer/konferanser for å diskutere de sentrale utfordringene. Det første seminaret høsten 2007 ble brukt til å definere de overordnede utfordringene. I forbindelse med rapporteringen til NFR sommeren 2008 ble disse hovedutfordringene rapportert:

- *Fri programvare og åpne standarder*
- *Fleksibilitet, kompleksitet og modalitet*
- *Småteknologi og selvbetjening til publikumstjenester*

Pga at universell utforming er et overordnet mål på linje med f. eks miljøvern, var det ikke helt enkelt å prioritere kun 3 områder. På en måte ligger dette i ressursnettverkets hovedmålsetning: bidra til at teknologi blir brukbart for så mange som mulig. Nettopp dette var bakgrunnen for at det ble sendt et brev til NFR og FAD, som oppfordret til at universell utforming tas med som et kriterium i alle IKT-relaterte prosjekter. Dessuten ga også ressursnettverket Universell IKT et innspill om og en begrunnelse for at Universelle nett-applikasjoner burde være en av de prioriterte temaene i forbindelse med den revideringen forskningsprogrammet Verdikt hadde av sine prioriterte forskningstemaer i 2009.

Seminaret høsten 2007 ble fulgt opp med to nasjonale og to internasjonale seminarer i 2008 og 2009, der sentrale forskningsutfordringer ble definert på konkrete områder, f. eks i forhold til fri programvare og universell utforming av nettsider. Disse utfordringene har gitt viktige innspill til arbeidet med prosjektideer i nettverket.

Mål 3: Profilere IKT-forskning, bidra til formidling av IKT-problemstillinger, forskningsresultater og innovasjon.

Prosjektleder i nettverket og mange andre deltakere har vært aktive mht. informasjonsspredning om nettverket, bidratt med fokus på aktuelle problemstillinger, informert på web, skrevet i nettverkets nyhetsbrev om aktuelle prosjekter/politiske tiltak osv. For mer utførlige detaljer henvises det til kapittel 6 Formidling. Av mer spesielle tiltak kan det trekkes fram at det for første gang i Norge vinteren 2008 ble arrangert et kurs for journalister i bruk av datatekniske hjelpemidler. Dette for å øke bevisstheten innen norske medier om universell utforming av IKT.

Prosjektspesifikke mål

Mål: Definere en felles forståelse av begrepet universell utforming innen IKT: Dette har vært et pågående arbeid gjennom hele prosjektet, men med en hovedtyngde i starten av prosjektet. På www.universellikt.no finnes det et forslag til definisjon under fagartikler, skrevet av Morten Tollefsen (<http://medialt.no/hva-er-universell-utforming-innen-ikt/242.aspx>). Rudolph Brynn har videre beskrevet forskjellen på universell utforming og tilgjengelighet (<http://medialt.no/om-skillet-mellom-universell-utforming-og-tilgjengelighet/286.aspx>). Andre miljøer har også laget definisjoner av begrepet, blant annet innen sektorer som bygg og anlegg. Ressursnettverket er omforent om at innen IKT er begrepet vell så aktuelt som et prosess-virkemiddel som for eksempel kvalitetsstempling på sluttprodukter. Videre fulgte nettverket med på arbeidet Miljøverndepartementet utførte i samarbeid med Deltasenteret med sikte på å avklare noen sentrale sider ved begrepet universell utforming. Konklusjonene er nedfelt i et sluttokument som danner grunnlag for videre arbeid med universell utforming på ulike sektorer ("Universell utforming - begrepsavklaring" fra Miljøverndepartementet: <http://www.universell-utforming.miljo.no/artikkel.shtml?id=668>).

Mål: Legge grunnlaget for en aktiv norsk rolle internasjonalt innen fagfeltet: Ressursnettverket har gjennom to internasjonale fagseminarer og en internasjonal fagkonferanse bidratt til å sette fagområdet på dagsorden internasjonalt. Nettverket har drøftet muligheten for å etablere et tilsvarende ressursnettverk som det norske på et internasjonalt nivå, men på grunnlag av tilbakemeldingene fra de internasjonale miljøene ble dette vurdert som lite hensiktsmessig. I stedet var det et klart råd fra de internasjonale miljøene å engasjere seg aktivt i allerede etablerte internasjonale nettverk, og særlig innen the European Design for all e-Accessibility Network (EDeAN). Da ressursnettverket ble startet opp, var Deltasenteret den norske representanten i EDeAN, men av kapasitetshensyn var det vanskelig for Deltasenteret å spille noen aktiv rolle her. Det ble derfor innen det norske nettverket arbeidet for å finne et miljø som kunne overta deltasenterets rolle, og Høgskolen i Oslo har nå overtatt denne rollen. Noe vi tror vil bli en veldig god og bærekraftig løsning.

4. Nytteverdi

I løpet av de tre årene nettverket har fungert har interessen for universell utforming økt i svært stor grad. Dette gjelder for ulike samfunnsområder: bygg, anlegg, ute-områder osv. Dette er også tilfelle for teknologi, og der har nettverket Universell IKT vært viktig. Kunnskap, idéutveksling, problemstillinger, FoU-initiativ osv. er diskutert på nettverkets seminarer, og vår vurdering er at mye av det nettverket har jobbet med har blitt tatt med i offentlige vurderinger og prioriteringer.

Partnere i nettverket har samarbeidet både om FoU-prosjekter og svart på offentlige anbud. Nettverket har da blitt oppført som et høringsorgan, noe som har vært et opplagt pluss for de av partnerne som har benyttet denne muligheten.

Ellers føler vi at nettverket har bidratt med nyttig informasjon og kompetanse til både offentlige og private aktører. De av partnerne som har vært mest aktive har utvilsomt bidratt med nyttig kompetanseutveksling. Disse partnerne har gitt uttrykk for at dette har hatt stor verdi.

5. Samarbeid

Det gode samarbeidet er en av de viktige og svært positive resultatene av prosjektet. Både offentlige, private og universitet/høgskoler har vært blant de aktive partnerne. Vi både tror og håper at dette har ført til varige og svært nyttige relasjoner. Et uttrykk for dette var et meget omfattende og positivt samarbeid i forbindelse med konferansen UniTech 2010. Partnere som har bidratt mye ved siden av MediaLT er: Høgskolen I Oslo, Standard Norge, Hypatia, Telenor, Deltasenteret, Norsk regnesentral, Epinova, Karde og Norges Blindforbund.

6. Formidling

Universell IKT har lagt stor vekt på formidling:

- Åpent nyhetsbrev
- Nasjonale FoU-seminarer
- Internasjonale FoU-seminarer
- Konferansen UniTech 2010
- Artikler publisert på nett
- Informasjon i relevante medier

For detaljerte oversikter over formidlingstiltak henvises det til innsendte rapporter for år 1 og år 2. Til sammen ble det her rapportert hele 85 formidlingstiltak. Formidlingstiltak i år 3 er vedlagt. For alle tre år til sammen er det dermed rapportert 149 formidlingstiltak. I tillegg har nettverket hatt et eget nyhetsbrev, som til sammen har vært sendt ut 15 ganger.

I alt har nettverket arrangert 7 seminarer/konferanser. Nedenfor vises en oversikt over seminarene/konferansene.

Dato	Arrangement
21.11.2007	Fagseminar: Sentrale FoU-utfordringer innen universell utforming og IKT
08.05.2008	International seminar: A european perspective on Research and Development Challenges in Universal Design and ICT.
21.11.2008	Fagseminar: Funksjonshemmedes utfordringer og muligheter ved bruk av fri programvare
05.03.2009	Seminar: Utfordringer og muligheter innen Universell utforming av IKT!
07.05.2009	International seminar: Do Web Accessibility Guidelines guarantee Universal Design?
04.12.2009	Fagseminar: Måling av universell utforming på nett
19.-20.05.2010	International conference: Unitech 2010

Presentasjoner/papers fra arrangementene finnes på: <http://www.medialt.no/dokumenter/719.aspx>

7. Økonomi

Økonomisk støtte fra NFR har vært avgjørende for at MediaLT kunne administrere nettverket. Med de ambisjonene som ble satt opp mht. seminarer, innsending av FoU-søknader mm. har det vært nødvendig med mye egeninnsats for å få nettverket til å fungere, og for å oppnå oppsatte mål.

Innen universell utforming og IKT er det pr. i dag ingen veldig tunge aktører i Norge. Både innen privat og offentlig sektor er det gjerne snakk om en eller noen få personer som jobber i hver virksomhet. Det å ha et slikt nettverk har derfor vært veldig fornuftig for å samle disse små miljøene. På den annen side sliter nok en del av aktørene med trang økonomi, og det er derfor utfordrende å finne en balansegang mellom de kortsiktige kravene til inntjening og de mer langsiktige effektene av å delta i et slikt nettverk.

8. Annet

Flere partnere har gitt uttrykk for at en videreføring av nettverket hadde vært veldig ønskelig. MediaLT stiller seg svært positive til dette, men gis det åpning for en videreføring vil vi sannsynligvis ikke være initiativtaker. Vi mener det er fornuftig å dele på slike oppgaver og at tiden nå er inne for å gi stafettspinnen videre til noen andre.